

هو العليم

اهمیت مسأله سکوت و آرامش در مسیر سیر و سلوک

سلوک خانواده - طهران - جلسه ۱۶

بیانات

حضرت آیت الله حاج سید محمد محسن حسینی طهرانی
قدس الله سره

أعوذُ بالله مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ سَيِّدِنَا وَنَبِيِّنَا أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ
وَعَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَاللَّعْنَةَ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ

سؤال: اتی که مخدرات به انحاء مختلف مطرح می کنند همه بیانگر دستیابی به روش احسن و اتقن برای استکمال مراتب مختلفه و جودی انسان است و الحمدلله همه سؤال: ات، سؤال: ات بسیار خوب و حاکی از ادراک و بینش است.

یکی از مطالبی که خیلی مورد سؤال: قرار می گیرد این است که سؤال: می کنند چه عملی انجام بدهیم که مقررتر باشد؟ نزدیکتر باشد؟ انسان را سریعتر به مقصد برساند و انسان را از این افکار و ظروف به عالم تخیلات و تصورات بهتر و بیشتر بیرون بیاورد؟

در این زمینه مسائل مختلفی مطرح شده است و مطالبی گفته شده است. امام سجاد علیه السلام در روایتی وقتی از آن حضرت سؤال: می شود، سئل عن افضل الاعمال؟ از بهترین کارها که بنده باید در قبال خداوند انجام بدهد کدام کار بهتر و نتیجه او سریعتر است؟ حضرت می فرماید: **ان يقنع بالقوت و يلزم السكوت و يصبر على الازيه و يندم على الخطيئه**^۱ این که به آن چه که روزی او است قانع باشد و به دنبال زیاد طلبی نباشد. حس زیاد طلبی و پیگیری این مسئله زیاد طلبی موجب می شود که انسان از اتکاء بر عنایت الهی محروم باشد و این به این معنا نیست که انسان کارهای روزمره خود را رها کند و مسائل را به امید پروردگار بسپارد بلکه معنای دیگری است یعنی آن جنبه توجه به تقدیر و مشیت الهی در انسان کم رنگ بشود و این مسائل آن طور که به نظرم می رسد در شرح عنوان بصری تا حدودی عرض شد.

و ان يلزم السكوت، این که همیشه به دنبال این باشد که کمتر صحبت کند کمتر حرف بزند. واقعا این مسئله اگر در میان ما به عنوان یکی از ارکان سلوک مد نظر قرار بگیرد، ما کم صحبت کنیم خب می بینیم چقدر مسله تفاوت کرده. بعضی ها هستند انگار وقتی که در مجالس می روند اگر صحبت نکنند یک نقطه خلای وجود دارد. حتما باید یک حرفی بزند آقا اوضاع سیاسی چه خبر؟ آقا شما چه کردید؟ آقا آن جا چه خبر بود؟ این جا چه ...؟ خب انسان صحبت می کند و نتیجه ای هم ندارد. ولی اگر این مسئله سکوت به عنوان یک دستورالعمل قرار بگیرد بزرگان همیشه به شاگردان خود توصیه می کردند حتی الامکان صحبت نکنند حالا غیبت کردن و حرفهای لغو زدن و حرفهای لهُو گفتن و مطالب خدای نکرده تهمت و غیبت و نمائی و از این و آن

۱. مستدرکالوسائل، ج ۱۵، ص ۲۳۲.

گفتن که اصلاً جای خود دارد راجع به این مسئله اصلاً صحبت نمی‌کنیم همین حرفهای عادی حتی بزرگان بعضی از شاگردان خود را توصیه می‌کردند یا این که خود شاگردان برای انجام این دستورالعمل در سابق این کار را انجام می‌دادند، یک ریگی در دهان خودشان می‌گذاشتند تا این که هر وقت در جایی می‌خواهند صحبت کنند و نفس بی اختیار وارد مطلب شود آن ریگی که در دهانشان هست آنها را متذکر کند و آنها متوقف بشوند و این خیلی اثر دارد اثر عجیبی دارد.

با صحبت کردن آن روح آرام انسان دچار اضطراب می‌شود. به قول مرحوم آقا رضوان الله علیه می‌فرمودند: کسی که صحبت کند از مایه می‌خورد یعنی آن مایه و سرمایه‌ای را که خدا در او قرار داده یا به واسطه عبادت و مراقبه دارای حالاتی شده، صحبت کردن موجب می‌شود که آن کیسه سوراخ شود و همین طور آن چه را که به دست آورده انسان او را بریزد. این خیلی مهم است و متأسفانه این مطلب را رعایت نمی‌کنیم.

وقتیکه جایی می‌رویم برای خود من اتفاق افتاده وقتی که جایی می‌رویم خود من ساکت هستم بعد سؤال: می‌کنند که آقا مطلبی بفرمایید که استفاده کنیم دارد اوقات همین طور می‌گذرد! خیال می‌کنند که حتماً باید یک نواری بگردد تا این که بهره مند بشوند! نه! استفاده‌ای که انسان می‌کند با صحبت کردن نیست گاهی اوقات یا بیشتر از اوقات، انسان از سکوت استفاده می‌کند.

روایتی است از پیغمبر اکرم یا امام صادق (علیه السلام) یکی از آن دو بزرگوار، که فرمودند: ملائکه دائماً در حال سکوت هستند؛ یعنی صحبت نمی‌کنند، حرف نمی‌زنند، در حال آرامش هستند. کار انجام می‌دهند ولی این انجام کار توأم با آرامش است مانند یک فردی که فرض کنید که حرکت می‌کند در خیابان، خیلی با آرامش قدم برمی‌دارد یک به یک قدمها را طی می‌کند تا این که به مقصد می‌رسد یا این که یک نفر از منزل می‌آید بیرون این طرف را نگاه می‌کند آن طرف را نگاه می‌کند، با عجله، یک قدم می‌رود برمی‌گردد، مضطرب، به این نحو حرکت می‌کند. ملائکه این طور نیستند با حال آرامش و سکون و اطمینان خاطر حرکت می‌کنند.

دریا را دیدید؟ یک وقتی این دریا دائماً در حال موج است دائماً در حال اضطراب است. انسان نمی‌تواند در یک همچین وضعیتی استقرار داشته باشد دائماً در حال تلاطم است در حال حرکت است.

یک وقتی آب ساکن است آب راکد است ساکن ساکن، به نحوی که انسان می‌تواند عکس خود را در این آب ببیند ملائکه این حال دوّم را دارند و در این حالت که آن چه را که از خارج بر این آب فرود می‌آید این آب می‌تواند در خود بگیرد و منعکس کند اما اگر آب موج داشته باشد فایده ندارد خورشید هم بتابد هیچ تلاؤی ندارد ماه هم تشعشع داشته باشد چون امواج است نمی‌تواند بگیرد، صورت انسان در این آب ظاهر

نیست، نفس انسان هم همین است.

ولی به عکس شیاطین دائما در حال اضطراب هستند در حال نقشه کشی هستند در حال زد و بند هستند. فردا سراغ چه کسی برویم؟ کی را اغفال کنیم؟ آن را راهش را ببندیم، آن را راهش را باز کنیم آن را به جان آن بیاندازیم آن را وسوسه کنیم غیبت کند. این مطالبی که در بین ما رایج و دارج است! انشاءالله که در بین ما نیست شوخی می‌کنم. یعنی در بین افراد، افراد عادی، از غیبت و تهمت و دو به دو به هم زدن و تلفن زدن به این و آن و همدیگر را به هم انداختن و دخالت در کارهای دیگران کردن و سر از کارهای دیگران درآوردن و به کارهای غیر پرداختن. تمام اینها خدمت شما بگویم نقشه‌هایی است که شب قبل شیاطین کشیدند که فردا که شد این جناب بزرگوار که از خواب بیدار شد می‌رویم سراغ او، تو برو این کار را کن، تو برو در فلان نقطه از خیال او این را به خیالش بیانداز، تو برو در نقطه از نفس و ضمیر او این کار را انجام بده، تو برو این خیال گناه را به سرش بیانداز، تو برو این دو به دو به هم زدن را به او یاد بده، تو برو این کار را بکن، قشنگ، همه برنامه‌ها را دسته بندی می‌کنند، همه برنامه ریزی شده، همه پروگرام شده همه وظیفه خودش [ان] را به نحو احسن ... [انجام میدن.]

صبح که ما از خواب بلند می‌شویم باید چه بگوییم؟ "الحمد لله الذی احیانی بعد ما اماتنی و الیه النشور"، حمد خدا را بکنیم. صبح که از خواب بلند می‌شویم این یکی یادمان می‌رود! البته اگر محیط محیط نامساعدی باشد! بعد شروع می‌شود، اولین تلفن زده می‌شود، هان خبرداری چه خبر است؟! فلانی پشت سر تو چه حرفی زده؟ این نفس ... فوری باید بفهمی نقشه دیشب است، ما که خواب بودیم این مخلوقات خدا بیکار نبودند آنها خواب نبودند آنها شروع کردند به نقشه کشی، نقشه کشی را از امروز می‌خواهند انجام بدهند. اولین تلفن که زده شده خبر داری فلانی پشت سرت چه حرفی زده؟ نه نمی‌دانم بگو ببینم! گفته این، این جور است آن جور است. صبر کن حالا حسابش را می‌رسم، حسابش را می‌رسم. نقشه دوم برنامه دوم می‌آید رو اما اگر ما از همان اول که فلانی گفته پشت سرت ...! بله خیلی خوب کاری کرده، خداحافظ شما می‌خواهم بروم صبحانه بخورم. چی می‌شود؟ برنامه خنثی می‌شود. آن چه را که صحبت شده و آن چه را که نقشه کشیده شده، همه باطل می‌شود.

ملائکه در حال سکون هستند در حال آرامش هستند. دیدید وقتی یک حال خوشی برای انسان پیدا می‌شود نمی‌خواهد با کسی حرف بزند؟ می‌خواهد در خودش باشد ... بسیاری از مخدرات نامه‌هایی که برای من می‌دهند در این نامه‌ها می‌نویسند با کسی نمی‌خواهیم صحبت کنیم می‌خواهیم در خودمان باشیم حتی صحبت کردن با نزدیکان برای ما موجب تألم است موجب ...! آیا این حال بد است یا خوب است؟ نه! اتفاقا خیلی حال خوبی است. سالک باید این طور باشد. سالک باید به یک نحوی باشد که بتواند در خود جمع کند

حالاتش را در خود جمع کند، به دیگران پرداختن انسان را از خود دور می‌کند. ضمیر انسان را برای انسان آشکار نمی‌کند؛ آن جهت پرداختن به خود و یافتن خود و زوایای خود را از انسان می‌گیرد درست مثل شخصی که دائما در تئاتر مسخره بازی در می‌آورد و شکلک و اداهای مختلف افراد را درمی‌آورد در این فیلم به این نقش بازی می‌کند در فیلم دیگر به نقش دیگر بازی می‌کند در این جا به شکل سیاستمدار درمی‌آید در فیلم دیگر به شکل دزد و سارق درمی‌آید در یک فیلم دیگر به شکل قاتل درمی‌آید. این شخص تمام زندگی او را دیگران تشکیل می‌دهند و هیچ وقت نمی‌تواند به خود برسد اخلاق خودش، رفتار خودش، من کی هستم؟ من که دائما در نقش این و آن هستم من که دائما در نقش افراد مختلف از طبقات مختلف و روحیات مختلف هستم پس خود من کی هستم؟

سالک باید این مسئله را مورد توجه قرار بدهد از این و آن صحبت کردن، دیگران را در نفس جا دادن و خود را فراموش کردن است و اگر شخصی به دنبال این مطلب باشد یقین بدانید هزار سال عبادت کند یک سانت جلو نمی‌رود هزار سال نماز بخواند و هزار سال اسم خودش را سالک بگذارد هیچ فایده ندارد هیچ فایده ندارد دائما در حال تذبذب و این سکوت بسیار مسئله مهمی است خیلی مسئله مسئله مهمی است.

در این روایت می‌فرماید ملائکه در حال سکون و آرامش هستند دستورات الهی را انجام می‌دهند تمام عالم و نظام عالم به تدبیر ملائکه اداره می‌شود ولی آنها با آرامش انجام می‌دهند با اضطراب انجام نمی‌دهند تکلیف الهی را با یک نوع سکونت و صفای خاطر انجام می‌دهند مثل این که فرض کنید به شخصی بگویند شب مهمان می‌آید، صبح به او اطلاع می‌دهند که برای تو مهمان می‌آید خب این تا شب خیلی وقت دارد اگر بخواهد سه جور هم غذا درست کند باز فرصت دارد با آرامی برنج را برمی‌دارد پیاز را برمی‌دارد، سر فرصت بدون این که خودش را خسته بکند کم کم ... یا این که یک ساعت مانده مهمان بیاید می‌گویند برای تو مهمان می‌آید، می‌پیچد به هم، اوضاعش به هم می‌ریزد این را می‌سوزاند آن را چیزی می‌کند آن را خراب می‌کند آن را نپخته برمی‌دارد ...! این اضطرابی که دائما برای این هست برای چی؟ چون فرصتش کم است وقتش کم است

ملائکه همه دستورات عالم را انجام می‌دهند تمام آن چه را که به آنها گفته می‌شود همه را انجام می‌دهند ولی با آرامش با سکون خاطر. شیاطین و اجنه نه! آنها دائما در حال اضطراب هستند مبادا این عمل را انجام ندهیم مبادا این گناه در خارج انجام نشود، حتما باید این کار را انجام بدهیم ذاتش پلید است ذاتی که پلید است دائما به دنبال نقشه کشی است دائما به دنبال طرح برنامه است، حریف را به زمین بزند از چه راهی وارد شود؟ نقاط ضعف را همه را بگیرد، بگذارد در پرونده، از این طرف بگیرد از آن طرف بگیرد به فلان مطلب برسد اینها را همه را این طور بکند تا این که جمع بشود، یکی از اینها را ... بعد به فکر این باشد که اگر او چکار کرد ...؟ دارید می‌بینید، همه شما دارید می‌بینید، شما یک نگاه به اوضاع اجتماعی امروز بکنید به عرایض ما

می‌رسید که چه وضعی است؟

آیا این مسائلی که فعلا در جریان است با آرامش و سکون و سکوت و ...؟ این طور است؟ آیا مسائلی که به همدیگر گفته می‌شود این از او می‌گوید این از او می‌گوید روزنامه‌ها را مشاهده کنید بحمدالله چه مطالبی که در آن پیدا نمی‌شود اینها همه نشان از روح و اطمینان و رضوان و توکل بر خدا و صفای نیت و اخلاص در عمل و ... [می‌دهد؟] این طور است؟ یا نه! در خواب دارد نقشه می‌کشد که فردا چه بنویسد! در بیداری دارد فکر این را می‌کند که از چه راه وارد شود! بله؟ اما امیرالمؤمنین را که نگاه می‌کنی دارد جنگ جمل شروع می‌شود نشست کفشش را وصله می‌زند، پاره شده، نشسته قشنگ! سر فرصت درآورده دارد سوزن می‌زند که پاره نباشد، کفشش را عوض هم نمی‌کند، آمدند همه یکدفعه مات ماندند! این چه داستانی است؟ این جا دوازده هزار نفر جمع شدند تیر و شمشیر و اسب و زره و کلاهخود و سنگ و کمان و از این چیزها و این قشنگ نشستند دارد نگاه می‌کند که این [طرف] سوراخ نیست دیگر چیزی نیست

چرا دارد این کار را می‌کند؟ چون برای امیرالمؤمنین صحنه جنگ با آن نماز در شب تار و نماز شب هر دو یکی است هر دو در اطمینان و آرامش است هر دوی آن یک حالت دارد اضطراب ندارد اضطراب برای چی؟ برای این که پیروز شود؟ پیروز نشود پیروز نشود پیروز نشود

یک قضیه جالبی در این سفر برای ما اتفاق افتاد در یکی از کشورها که بودم شبها جلسه مباحث توحیدی بود، ماتریالیست و ماده‌گرا بودند و حتی اعتقاد به خدا نداشتند و ما هر شب، شبها حدود سه ساعت یا چهار ساعت جلسات اثبات صانع و راه و طریق و اثبات انسان و روح و خیلی ...، به اصطلاح از صفر برنامه را شروع کردیم خب الحمدلله افرادی که در این مجلس بودند به تمام علوم و فنون امروز د رنهایت مرتبه وارد بودند و با تمام قوا و امکاناتشان برای اثبات مادیگری آمده بودند و طبعاً ما هم که می‌بایست مطلب را از دیدگاه دیگر بررسی کنیم. در بعضی از موارد مطلب خیلی دقیق می‌شد و دو ساعت بحث بود بحثهای خیلی سفت و مشکل و ما آنها را می‌بستیم راههای آنها را از هر طرف سد می‌کردیم و هیچ مغری نبود ولی می‌دیدیم که اینها نمی‌توانند قبول کنند نه می‌توانستند دلیل بیاورند و نه می‌توانستند مطلب را بپذیرند در این موقع یک مطلب فوری برای من تداعی می‌شد و آن این بود که خدایا من غیر از این که یک بنده تو هستم و غیر از این که یک وسیله و آلت و واسطه هستم مگر کسی دیگر هستم؟ نمی‌خواهی قبول کنند خب نکنند چرا من خودم را زحمت بدهم؟ نمی‌خواهی اینها بپذیرند خب بپذیرند راهشان بسته می‌شد یعنی از نظر دلیل دیگر ساکت می‌شدند و دیگر مطلب قابل ...، ولی پذیرش قلب و دل او یک مسئله دیگر است و تسلیم آن یک مرتبه دیگر است که در اختیار من نیست آن چه که در اختیار من است این است که آنها را به یک نقطه‌ای برسانم که نتوانند دیگر جواب بدهند آن چه که هست این [است] اما مرحله تسلیم و قبول یک مرحله دیگری است و حتی با خودم می‌گفتم خدایا

اگر تو می‌خواهی من در این جلسه محکوم شوم خب بشوم، کی گفته که ما باید حتما در این مسائل غالب باشیم؟ چرا؟ لعل این که اراده و مشیت تو بر این تعلق گرفته که ما در این قضیه محکوم شویم و به ما بخندند بگویند این هم عالم دینی ایشان و نتوانست از عهده بریاید چطور اینکه اینها افرادی بودند که با خیلی‌ها صحبت کرده بودند و در همان پنج دقیقه اول مسئله را فیصله داده بودند و حتی بعضی از افراد توصیه کرده بودند که اینها با ما ملاقات نکنند به توسط آنچه را که دیده بودند ولی عل کل حال، دیگر خواست خدا و توفیق او بود دیگر.

من برایم این قضیه پیش می‌آمد که اگر خواست تو این است که ما در این جلسه نتوانیم از عهده سؤال: های ما دیگر و ماتریالیسم اینها بریاییم اگر نیاییم خب باید بگوییم نمی‌دانیم، خب در نتیجه چه می‌شد؟ مسئله تمام می‌شد دیگر، می‌گفتند این هم همان عالم دینی که راجع به آن این قدر فلان و این چیزها، ببیند نتوانست از عهده سؤال: های ما بریاید و اگر تو نمی‌خواهی اینها ببپذیرند خب نپذیرند به من چه ارتباطی دارد؟ مگر وظیفه من است که بخوام ...؟

پیغمبرت را خودت را داری می‌گویی **إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ**، تو نمی‌توانی هر کسی را که دوست داری هدایت کنی **وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ**، خدا هدایت می‌کند آن کسی را که او بخواهد، ان أنت الا نذیر، تو فقط حرفت را باید بزنی تو فقط باید مطلب را مطرح کنی و باقی مسائل به دست تو نیست، نیست به دست تو، اگر به دست تو باشد این شرک است کفر است الحاد است همین که این نیت در من پیدا می‌شد یک مرتبه می‌گفتند تسلیم، قبول کردند. ببینید همین که مسئله از خود کنار می‌رفت و به او واگذار می‌شد همین که قضیه از جانب خود رها می‌شد و به اصل و به مرجع و به آن حقیقت، قضیه واگذار می‌شد یک مرتبه یک نوری می‌آمد در دل آنها و اینها می‌پذیرفتند، به طوری که بعد از پنج یا شش جلسه صحبت و اینها، تسلیم شدند و اصلا مسئله به طور کلی برگشت.

اینها برای چیست؟ اینها همه برای این است که ما به دنبال برتری طلبی، به دنبال زد و بست، به دنبال مطرح کردن خود و امثال ذلک هستیم و از آن مطلب غافل شدیم اما ملائکه این طور نیستند ملائکه می‌خواهند وظیفه را انجام بدهند همین که دارند وظیفه را انجام می‌دهند یکدفعه حکم به توقف می‌آید بایست، می‌ایستند، دوباره حکم به حرکت می‌آید حرکت می‌کنند دوباره حکم به توقف می‌آید این جا بایست، می‌ایستند. دوباره حکم به حرکت می‌آید ...، نه می‌گویند خدایا چرا بایستیم؟ نه می‌گویند خدایا چرا حرکت کنیم؟ نه می‌گویند خدایا چرا این جور کنیم؟ چرا این کار را نمی‌کنند؟ چون به عقل کامل رسیدند عقل آنها کامل است کمال عقلانی پیدا کردند و می‌دانند آن چه را که وظیفه دارند آن عین صلاح است و آن چه را که به آنها تکلیف می‌شود عین حق و عین اراده پروردگار است و رد خور ندارد و به دنبال حرکت می‌کنند اما شیاطین این طور

نیستند همه‌اش در حال تذبذب هستند

پس سکوت یکی از مسائل بسیار مهمی است که باید رعایت بشود و از امر و زما این برنامه را برای خود قرار بدهیم به چیزی که به ما مربوط نیست کاری نداشته باشیم به مطلبی که به ما مربوط نیست کاری نداشته باشیم به آن چه که به ما مربوط است، یک اربعین، یک چهل روز راجع به این مسئله ما تأمل کنیم انجام بدهیم تا این که نتایجش را خود مشاهده کنیم.

مطلب دیگری که امام سجاد علیه السلام می‌فرماید و **ان تصبر علی الادیبی** بر ناراحتی‌هایی که برای او پیدا می‌شود چه از ناحیه دیگران یا از ناحیه پروردگار، صبر داشته باشد این صبر کیمیای حرکت و راه انسان است و خدا می‌داند که در این صبر چه مسائلی نهفته است و هر چه به هر کسی رسیده از این صبر رسیده و به هر کس هر چه نرسیده از ناصبری و جزع و فزع کردن و عدم اقتناع بر آن وضعیت و موقعیت موجود بوده است خیلی عجیب است این صبر! انسان بر آن چه که بر او تقدیر می‌شود صبر کند خدا برای ما این را تقدیر کرده بسیار خوب ما صبر کنیم و انسان صبر می‌کند و خود را با آن واقعه تطبیق می‌دهد هماهنگ می‌کند وفق می‌دهد و به واسطه این صبر کردن که طبعاً مشکل است نفس او از آن مراتب نفسانی و هواهای نفسانی چرخش و گردشی به سمت آرامش و به سمت سکون برای او پیدا می‌شد که این حاصل و نتیجه صبر است و راجع به صبر هر چه گفته شود کم است چون صحبت زیاد هست لذا راجع به این مسئله به همین مقدار [اکتفا می‌کنیم]

و ان تندب علی الخطیئه، اگر لغزشی از او سر می‌زند انسان توبه کند و برگردد و نگذارد این مسئله در او بماند خوب امام سجاد علیه السلام افضل اعمال را این می‌دانستند خوب واقعیت هم همین است حضرت بیان کردند

عبارتی است از آخوند ملا حسین قلی همدانی رضوان الله به مرحوم سید علی ایروانی که از ایشان دستور می‌خواهد می‌فرماید **علیک به قلة الطعام و قلة الکلام و قلة المنام** سه مسئله را در زندگی خود رعایت کن اول این که کم صحبت کن کم صحبت کن همین که امام سجاد می‌فرمایند بین خود صحبت نکن دوم **قلة الطعام** آن قدر غذا بخور که او مرکب تو باشد نه تو مرکب غذا باشی. انسان وقتی که غذا می‌خورد یک قدری می‌خورد که این غذا او را به این طرف و آن طرف می‌کشاند قوای او را تأمین می‌کند حرکت او را تأمین می‌کند سنگینی و صعب بر او ندارد انسان احساس نمی‌کند غذا خورده، در این صورت انسان مرکب برای غذا نیست ولی وقتی انسان غذا زیاد بخورد سنگین بشود خوب انسان احساس می‌کند یک ثقلی بر او است معده او سنگین است حرکت او کند می‌شود در این صورت انسان مرکب غذا است کأنّ غذا بر انسان تحمیل شده و این خیلی مفاسدی دارد و **قلة المنام** کم بخواب زیاد خوابیدن موجب می‌شود برای نفس یک فتوری پیدا شود نفس

نتواند عروج پیدا کند به یک مرحله‌ای از خمولی برسد به یک مرتبه‌ای از سستی و فتور برسد ادراک حقایق و ادراک معانی برای او کم بشود

و تبدیلیها بذکر الله الملك الانام وقتی که این سه تا را کنار گذاشتی یاد خدا و ذکر خدا را در دل خودت

پایدار بدار این دستور مرحوم آخوند ملا حسین قلی است

و اما مطلبی که مرحوم آقامی فرمودند که چه عملی برای سالک از هر چیزی مهمتر است یک جمله بود یعنی در آن یک جمله مطالبی را که از بزرگان نقل شده آن مطالب همه گنجیده است ایشان می‌فرمودند آن عمل عبارت از این است که دع نفسک و تعال نفس خودت را زیر پا بگذار و بعد بیا، دع نفسک، در هر مسئله‌ای. ما اصلا نیاز نیست که بگوییم چه عملی برای ما مهمتر است؟ ما می‌خواهیم به یک مسائل چشم پرکن و مسائلی که موجب می‌شود که از نظر عمل برای انسان یک حالت غرابتی داشته باشد و تعجبی داشته باشد به آن مطالب پردازیم در حالی که مسئله این طور نیست. در هر عملی که نفس در آن عمل دخالت نداشته باشد آن عمل مقرب است و نزدیک کننده است حالا هر چه می‌خواهد باشد. چشم پرکن بودن عمل مطرح نیست جاذب بودن عمل مطرح نیست این که فلان کس دارد این کارها را انجام می‌دهد در میان جامعه دارد این را انجام می‌دهد در میان افراد این مسئله را انجام م‌دهد این اتفاقها را دارد می‌کند این ایثارها را دارد می‌کند این مجالس را می‌اندازد این روضه خوانی را دارد می‌کند این کمکها را دارد می‌کند اینها همه خوب است ولی اینها افضل اعمال نیست چه بسا فردی ممکن است نتواند از عهده این مسائل بر بیاید، بیاید و یک گوشه بنشیند و کسی هم از او خبر نداشته باشد کسی هم از او اطلاع نداشته باشد از احوالات او کسی نمیداند و همان کسی که در گوشه گرفته نشسته و کسی از او خبر ندارد همان می‌زند و می‌برد و به مقصد هم می‌رسد به این مسائل چشم پرکن نیست

یک شب با مرحوم اقا بودم در همین اواخر حیات خودشان، یک صحبتی پیش آمد ایشان این مطلب را فرمودند که خیلی مسئله عجیب است خیلی عجیب است راجع به یکی از بزرگان یکی از مراجع اتفاقا او هم آدم خوبی بود مدتها پیش از دنیا رفته تا حدودی هوای نفس نداشت کارهایی که انجام می‌داد کارهای خوبی بود مردم عالمی بود کارهای خیر در نقاط دنیا خیلی انجام داده دارالایتم داشت کمک به مستمندان داشت کمک به افراد محتاج، اینها همه در نقاط مختلف موجود بود و مرد واقعا بزرگواری بود و انصافا امثال او بسیار نادرالوجود هستند از حق نگذریم ولی صحبت چیز دیگری بود صحبت این بود که آیا این مطالبی که الان از نقطه نظر کارها و جریان اجرایی و امثال ذلک الان این شخص با او در ارتباط هست چه مقدار از این کارها و چه مقدار از این مطالب در وجود او و نفس او حک شده و او را از خودیت و انانیت بیرون آورده و او را به عالم خلوص و به عالم صفا نزدیک کرده است؟ چقدر مسئله مسئله مهم است این مطلب مطلب مهم است

ایشان می فرمودند خیلی عجیب است بدون این که اسم این شخص را بیاورند ایشان می فرمودند عجیب است یک فرد آدم خوبی هم هست با این تعبیر آدم خوبی است کارهای خوبی هم انجام می دهد برای خدا هم انجام می دهد موقعیت اجتماعی او این طور است برای دین این کارها را انجام می دهد برای اشاعه دین این مسائل را انجام می دهد خودش را به زحمت می اندازد قبول فلان پست و فلان موقعیت را می کند در ارتباط با افراد این گونه از خودگذشتگی ها می کند ولی این شخص با تمام این احوال راه به جایی نبرده یک مرتبه نگاه می کنی یک نفر آبدارچی این است چایی می آید می برد کسی هم اصلاً به او اعتنا نمی کند کسی اصلاً به او توجه نمی کند این آبدارچی این، در این موقعیتی که دارد راهی پیدا می کند و حرکت می کند و به مقصد و مطلوب می رسد و کسی هم از حال و احوال او خبر ندارد

اینها مال چیست؟ اینها مال این است که این کارهایی که انسان انجام می دهد باید ببیند تا چه مقدار برای او تحصیل تقرب را کرده است اگر تحصیل تقرب را نکرده و او را به این مسائل گرفتار کرده است کنار بگذارد، غصه چه شخصی را باید بخورد؟ دین صاحب دارد صاحبش می آید مسئله را به دست اهلش می سپارد به من چه مربوط است؟ و به غیر من چه ارتباطی دارد؟ می گویند اگر ما این کار را نکنیم کار زمین می ماند! کی به شما گفته که زمین می ماند؟ کی به شما الهام کرده که کار زمین می ماند؟ می گویند اگر ما این پست و مقام را قبول نکنیم کسی نیست بیاید این را بر دارد! شما قبول نکن ببین کسی می آید این را بردارد یا نه؟ می گویند اگر ما وارد این گود نشویم وارد این معرکه نشویم مفسادی به بار می آید مسائلی به وجود می آید! آیا این تفکری که برای شما پیدا شده برای این تفکر هم دلیل و حجتی دارید؟ آیا ما صاحب نداریم در این دنیا؟ آیا ما مولا در این دنیا نداریم؟ آیا ما امام در این دنیا نداریم؟ پس امام زمان چه کاره است؟ پس امام زمان چه نقشی در این جا ایفا می کند؟ آیا ممکن است من عملی را انجام بدهم در عین این که می دانم این عمل من، گرچه ممکن است به حسب ظاهر و در دید اذهان عمل مفیدی برای اجتماع برای دین برای خدا باشد ولی از نقطه نظر باطن، من اثری را در این بینم خود را در ارتباط با مسائل معنوی دور احساس کنم چطور می تواند این طور باشد؟

امیرالمؤمنین علیه السلام که مالک اشتر را به مصر می فرستد خودش هم پشت قضیه را دارد امیرالمؤمنین علیه السلام که سلمان را به مدائن می فرستد برای حکومت گرچه سلمان از طرف عمر رفت ولی آمد پیش امیرالمؤمنین اجازه گرفت، به عمر هم گفت گفت من به تو کاری ندارم من می روم پیش علی گفت برو مدائن می روم گفت نرو نمی روم همین طور صاف به عمر گفت آمد، پیش امیرالمؤمنین اجازه گرفت، بروم؟ حضرت فرمودند برو، خب این که با اجازه امیرالمؤمنین برای حکومت مدائن می رود پشت قضیه را امیرالمؤمنین دارد سلمان به هر کجای دنیا برود علی با او است به کره ماه برود علی با او است به آن طرف شرق برود علی با او است به غرب بیاید علی با او است در منزل بنشیند علی با او است حکومت هم بکند علی با او است این در

این جا این می شود تکلیف، این می شود تکلیف. نیا مد سلمان بگوید که اگر من به حکومت مدائن نرفتم زمین می ماند! زمین می ماند که بماند، زمین می ماند که [بماند] دین صاحب دارد علی می داند و خدای خودش، به من چه که بیایم دخالت کنم؟ به من چه بیایم دخل و تصرف کنم؟ عین جریانی که نقل کردم که نمی دانم نقل کردم برای [رفقا] یا [نه؟] در جلسه عنوان بصری بود [فکر می کنم آنجا گفتم]

ابرهه که آمد بیت الله را تخریب کند با فیل و منجنیق و امثال ذلک، خب عبدالمطلب شخص موحد است آمد پیش ابرهه گفت شترهای من را سربازهای تو دزدیدند بگو بدهند، عبدالمطلب که دنبال شتر نمی آید می خواهد به او درس بدهد، خیال نکن این بیت بی صاحب است این بیت صاحب دارد و می خواهد به او درس بدهد و او را متوجه کند که حواسش جمع باشد او گفت به مسیح قسم چون مسیحی بود گفت به مسیح قسم اگر از من طلب می کردی و التماس می کردی که دست از تخریب بیت الله و کعبه بردارم من برمی داشتم و برمی گشتم ولی تو آمدی شترهایت را بگیری؟ گفت بله! من صاحب شتر هستم و شترهایم را می خواهم و للبت ربّ به من چه مربوط است؟ خانه صاحب دارد چرا من بیایم تقاضا کنم؟ واقعا عبدالمطلب با این کلام....! اگر شما بنشینید به همین یک جمله عبدالمطلب فکر کنید گمان نمی کنم تا سالها بتوانید به عمق آن برسید که این عبدالمطلب با این یک جمله چه دریاهایی از معارف را دارد به روی ما باز می کند!

ما این جور نیستیم می گوییم نخیر! ما اگر به این صدارت نیاییم دین زمین می ماند دین خراب می شود مردم بی مقلد می مانند بی مرجع می مانند مردم چکار کنند؟ به تو چه مربوط است که مردم چکار کنند؟ کی به تو گفته که بیایی....؟ تو نگاه کن بین پیغمبر و امام به تو دستور دادند این کار را انجام بدهی؟ آیا برای این مسئله دلیل داری؟ بسیار خب در آن جا کسی با شما صحبت نمی کند دستور امام علیه السلام است که الان فلان شخص این مسئله را بپذیرد این مطلب تمام است و هیچ جای شکی نیست یک وقتی ما می آییم برای خودمان امام می تراشیم دلیل می تراشیم برای خودمان حکم می تراشیم یعنی حالت و موقعیت اقتضای تصدی را دارد بعد به دنبال دلیل می گردیم صحبت در این جا است در این جا باید تأمل کرد

حضرت عبدالمطلب علیه السلام ایشان می خواهند بفرمایند که من تکلیفم حفاظت از شترها است این شترهایی که از من بردی بگو برگرداند، آن چه که مربوط به کعبه است خدای خود می آید انجام می هد آن دیگر در اختیار من نیست یعنی حضرت عبدالمطلب در این جا می خواهد بفرماید من نفسم را در ارتباط با این مسئله گنار گذاشتم حضرت عبدالمطلب رئیس قریش است امور کعبه به دست او است امور مکه به دست اوست از افراد می آیند....، در این جا نمی آید بگوید آخ موقعیت من به خطر افتاد آخ اگر کعبه خراب بشود این برچیده می شود آخ این افرادی که از اطراف می آیند چه جوابی بدهیم؟ این آخ ها مال ما است حضرت عبدالمطلب می آید می گوید کعبه صاحب دارد کعبه خدا دارد می خواهد خراب شود خراب شود مگر کعبه را خراب

نکردند؟ چند مرتبه خراب کردند چی شد؟ دوباره ساختند همین حجرالاسود شکسته شد الان سه تکه است قبلا این طور نبود.

در فتنه صاحب زنج حجرالاسود را شکستند، آمدند کعبه را تخریب کردند، بله؟ در زمان عبدالملک مروان وقتی که حجاج به مکه حمله کرد خب کعبه را تخریب کرد برای این که عبدالله بن زبیر آمده بود به مسجد الحرام پناهنده شده بود و او بالای کوههای مشرف به مکه منجنیق گذاشته بود با سنگ و گلوله های نفتی شعله ور و با سنگها کعبه را تخریب کرده بود و مسجد الحرام را به آتش کشیده بود خب به این نحو انجام دادند خب چی شد؟ خراب شد دوباره ساخته شد

حضرت عبدالمطلب در این جا می گوید من نفس خودم را کنار می کشم به من چه ارتباطی دارد؟ کعبه می خواهد خراب شود می خواهد خراب نشود خدا خودش می آید حفظ می کند دع نفسک و تعال نفس خودت را کنار بگذار و بعد بیا، این عبارت بسیار عبارت مهمی است و در لسان روایات هم این عبارت آمده است ز مرحوم آقا می فرمودند **افضل اعمال** برای سالک این قضیه است که در هر کاری نفس خود را در آن کار کنار بگذارد و انسان خودش می تواند این کار را انجام بدهد به مقدار شعور و به مقدار ادراک و به مقدار سعه نظری که در این مورد خداوند به او داده، البته آن طور که یک شخص ولی و یک شخص عارف می تواند این عمل را انجام بدهد امثال ما نمی توانیم انجام بدهیم ولی به مقدار سعه خودمان، به مقدار ادراک خودمان، انجام اینعمل موجب می شود که رشد و رقاء برای مراتب دیگر برای انسان پیدا شود و به هر مقدار که انسان می تواند باید انجام بدهد و این طور نیست که نتوانیم می توانیم، این طور نیست که عاجز باشیم نخیر می توانیم. اگر انسان موقعیتها را درست و سنجیده و عقلایی ملاحظه کند و خود را به جای دیگران و دیگران را به جای خود ببیند می تواند نسبت به این مسئله قضاوت سنجیده تر و عقلایی تری داشته باشد و همین موجب رشد و رقاء او است این یکی از مسائلی بود که سؤال: شده و خواستم من به این مطلب جواب بدهم.

راجع به سؤال: اتی که دوستان و مخدرات در جلسه قبل یا در جلسات قبل این مقداری که به من دادند امروز [بیان کردند] مطالبی من در این جا دیدم که مطالب بسیار خوبی است و بعضی از آنها احتیاج به قدری توضیح دارد آنهایی که توضیحش کمتر است اول عرض می کنم و بعد به آن مطالبی که یک قدری [توضیح بیشتری می خواهد می پردازیم].

آیه ای هست فرمودند در این آیه کوتاه توضیح بفرمایید، **أما التوبی علی اللّٰه الذین یعملون السوء بجهالی ثم یتوبون من قریب فاولئک یتوب اللّٰه علیهم و کان اللّٰه علیما حکیما** خداوند در سوره توبه، در این در آیه می فرماید توبه خداوند توبه را از کسانی قبول می کند که اینها عمل زشت و ناپسند را از روی جهالت و نادانی انجام می دهند ثم یتوبون من قریب سپس به زودی اینها توبه می کنند و نمی گذارند این توبه طول بکشد فاولئک

یتوب الله عليهم خداوند اینها را می آمرزد و او عالم و به کار خود حکیم و دانا است آیا شامل ما نیز می شود؟
این آیه خیلی بنده را نگران کرده است ز

استاد: بله! چرا این شامل نمی شود در این آیه خداوند می فرماید که افراد معمولاً گناه می کنند، اولاً خداوند انسان را جایزالخطا قرار داده و گرچه در انسان قوه عاقله قرار داده و قوه عاقله موجب می شود که راه صحیح از ناصحیح باز شناخته بشود و مسائل برای انسان به شکل عقلایی روشن باشد ولی در عین حال خب انسان جایزالخطا است ممکن است از غلبه احساسات و ممکن است بواسطه ضعف وجودی و مرتبه ای که همه ما دچار این ضعف هستیم و اگر ضعف نداشتیم خب به دنبال کمال نبودیم این ضعف وجودی و ضعف سعه وجودی موجب شود که انسان به خطایی بیافتد این خطا از روی جهالت است از روی نادانی است و این اقتضای توبه می کند اگر شخصی از روی جهالت یک عمل خلافی را انجام بدهد خداوند باب توبه را باز گذاشته است و آیات نسبت به توبه، شامل افراد می شود و روایاتی که درباره توبه است به اندازه ای عجیب است که انسان اصلاً نه تنها نسبت به توبه رغبت دارد بلکه حتی نسبت به رحمت خداوند یک قدری بیشتر از آن چه که متعارف هست اشتیاق و میل نشان بدهد.

می گویند یکی از شعرا بود البته حرفش حرف خوبی است اما نه این که از او سوء استفاده بشود و خب گاهی در طول زندگی خود دچار بعضی از معاصی و زلاتی می شد و خلاصه خیلی کارهایش کارهای منضبطی نبود می گویند در هنگام فوت گفته بود خدایا شرم دارم از این که گناهی که شایسته مغفرت و رحمت تو است انجام ندادم خیلی کارها کرده بود ولی می گفت! این حرف حرف خوبی است حرف بدی نیست می گوید خدایا هر گناهی که من انجام بدهم مادون رحمت و مغفرت تو است و مغفرت و رحمت تو بالاتر از این است اما این دلیل نیست برای این که انسان بخواهد گناه کند، به جای گناه ثواب کند تا این که به واسطه آن ثواب رحمت الهی شامل حالش بشود نه به واسطه گناه که بیاید و آن را بپوشاند و در همان مرتبه پایین بماند این از این نقطه نظر.

سؤال: دیگری که شده این است که نوشته شده است که، بنده خدا برای خودش مصلحت اندیشی و تدبیر نکند این چه تفسیری دارد؟ یعنی آینده نگری نباید کرد؟ پول را چگونه باید خرج کرد یا نباید پولی را جمع کرد؟ بالاخره به فکر آینده بود یا نبود یا همه را واگذار به خدا کنیم؟

جواب این سؤال: در نوارهای عنوان بصری داده شده است

سؤال: دیگری که شده این است که؟! این یک قدری احتیاج به توضیح دارد اگر شخصی سریع عصبانی می شود چگونه می تواند بر خشم خود غلبه کند؟

این سؤال: ی است که خیلی در نامه ها هم این سؤال: مطرح می شود، در نامه هایی که فرستاده می شود

که در منزل یا با اطرافیان زود دچار عصبانیت می شویم و چه کنیم که بر خشم خود غلبه کنیم و در آن موقعیت کنترل خود را داشته باشیم؟

به نظر می رسد در آن زمانی که مرحوم آقای حداد به طهران تشریف آورده بودند من در آن موقع سنم حدود دوازده سال بود روزی در یک مجلسی که در آن مجلس یکی از مخدرات با ایشان ملاقاتی داشت همین سؤال: را از ایشان می کند که می گویند نسبت به بچه های منزل، من کم حوصله و کم صبر هستم و نمی توانم اینها را کنترل کنم خب بچه ها اذیت می کنند شیطانی می کنند و موجب ناراحتی آنها می شوم چه کنم که این [کار] از من سر نزنند؟

دقیقا به یاد دارم که ایشان بعد از یک مقدار از صحبت هایی که کردند این مطلب را فرمودند گر چه طرح این قضیه از جانب ایشان برای من مشکل است ولی علی کل حال باز من بهتر می دانم که از این مسئله خب همه دوستان بهره مند شوند و انشاء الله که به ناحیه ایشان هیچ گونه جسارت و اهانتی نیست بلکه از باب کیفیت تربیت و کیفیت اداره امور و مبنای ایشان که همان مبنای توحید است این قضیه مطرح شده و بهتر است که همه این روش را در زندگی خود و در ارتباط با افراد رعایت کنند. ایشان می فرمودند در آن زمانی که شاگرد مرحوم قاضی بودم و در کربلا داشتند به آن مخدره این مطلب [و] این حکایت را نقل می کردند در وقتی که شاگرد مرحوم قاضی بودم و منزل در کربلا بود گاهی مرحوم قاضی از نجف به کربلا می آمدند و ما با ایشان بودیم یک روز با ایشان میگذرانیدیم و دو یا سه ساعت را با ایشان می گذرانیدیم و ایشان زیارت می کردند و می رفتند و خیلی اوقات ایشان می آمدند. ایشان می گفتند یک روز که ما با مرحوم قاضی صحبت می کردیم و همین طور حرکت می کردیم می آمدیم، از دم منزل رد شدیم یک دختر کوچکی من داشتم در آن موقع این خیلی خردسال بود تا دید که ما از دم منزل می آییم رد می شویم ما هم با ایشان گرم در صحبت بودیم در مسائل اخلاقی، شش دانگ من حواسم را متوجه ایشان کرده بودم و ایشان صحبت می کردند و من توجه می کردم که ایشان دارند چه می گویند و این دختر کوچک از دم منزل تا دید ما داریم رد می شویم آمد بیرون و دامن این [لباس] ما را گرفت، همان لباس عربی را گرفت و هی می کشید و گریه می کرد که ما این را با خود ببریم و اینها، هی من او را رد کردم و طرد کردم و هی می خواستم ایشان صحبت می کنند قطع نشود به مطلب ایشان برسم دیدم این ول نمی کند یک مرتبه یک ناسزایی به این گفتم گفتم که آقا این اجازه بدهید که این من اسم نمی برم این فلان شده را فرض کنید که من بگذارم در منزل و بعد !....

ایشان گفتند تا مرحوم قاضی این حرف را از من شنیدند رگهای گردن ایشان متورم شد آن قدر عصبانی شدند و آن قدر ناراحت شدند که اصلا حال ایشان متغیر شد و رو کردند و گفتند به چه جرأتی تو به این بچه معصوم این اهانت را کردی؟ و به چه جرأتی این حرف را زدی؟ تو خیال می کنی خدا از تو می گذرد؟ تو خیال

می کنی چه ...؟ البته خب آن دختر هم علویه بود خب وقتی که علویه باشد مسئولیت بالاتر می رود، گفتند بچه اولاد پیغمبر را یک همچین چیزی صدا می کنند و این درست که شما این کار را بکنید؟ البته مسئله مهمتر روی همان جنبه خردسالی و معصومیت و به اصطلاح موقعیت طفل بود خب سیادت هم مزید بر علت می شود، خب روی چه حسابی شما این کار را کردید؟ به چه دلیلی ...؟ جواب خدا را چه داری بدهی؟ عبارت مرحوم قاضی بود، چه جوابی داری به خدا بدهی؟ ایشان آن قدر شروع کرد به ما دعوا که ما اصلا یادمان رفت، گفتیم اقا چشم! می رویم استمالت می کنیم گفت بلند شو، گفت دیگر من با تو صحبت نمی کنم باید بروی ...، گفتند ایشان همین طور در بیرون ایستادند و آمدیم در منزل و دست به سر او کشیدیم و خلاصه مثلا حالا رفتیم برای او چیزی خریدیم و این را آرام کردیم و بعد آمدیم و گذشت و ایشان هم از تقصیر ما گذشت و مسئله ادامه پیدا کرد

عبارت مرحوم آقای حداد در آن موقع به آن مخدره این بود که شما باید به این فرزندان به چشم امانت الهی نگاه کنید نه به چشم بچه خود، شما این را به چشم بچه خود نگاه می کنی بعد می گویی حالا زدم در سرش هم زدم حالا دعوایش هم کردم کردم کن یک توهینی هم کردم کردم. به چشم امانت الهی باید نگاه کنید که این برای خودش یک شخصیت است این برای خودش یک ارتباط است این برای خودش یک نفس است گرچه بچه است اما از نقطه نظر ارتباط و از نقطه نظر نفس بودن و از نقطه نظر شخصیت یک شخصیت مستقل است و شما فقط واسطه هستید و فقط واسطه برای تربیت هستید فقط واسطه برای این امور هستید و به واسطه واسطه بودن و به واسطه این امور خداوند آن صبری را که برای این مسئله برای شما پیدا می شود نتیجه برای کار شما قرار می دهد، آن مطلبی که در دل شما به واسطه این انجام می گیرد

نمی دانم این مطلب را گفته بودم خدمت مخدرات یا نه؟ که یکی از دوستان نقل می کرد می گفت در سفری که من به حج رفتم حدود شش سال پیش بود در آن سفر خب ما عیال را نبردیم، در منزل به اتفاق بچه ها بودند چهار یا پنج تا بچه داشت این طوری که در نظرم می آید خب اینها هم شیطانی می کردند اذیت می کردند. ایشان می گفت ما در آن جا که بودیم وقتی که تماس می گرفت دائما اظهار نارضایتی می کرد که اینها اذیت می کنند چه می کنند و فلان، تو گذاشتی رفتی و اینها را انداختی به سر ما و خلاصه خودت آن جا داری می روی و ... بعد از مدتی دیدم این حرفها را نمی زند و وقتی که تماس می گیریم اظهار رضایت می کند احساس مسرت می کند آن جا به فکر ما نباش به فکر خودت باش چه بکن چه نکن.

می گفت وقتی که مراجعت کردیم از او سؤال: کردم که قضیه چه شد؟ روزها و هفته های اول دائما گله و شکایت داشتی، گفت بله این طور بود. یک شب من مرحوم آقا را در خواب دیدم و از ایشان شکایت کردم و گله کردم که الان این رفته در آن جا، شوهر من خب مستطیع است به حج رفته، حج واجب، الان او دارای

چه نعمتهایی است چه ثوابهایی است دارد طواف می کند نماز می خواند ما این جا نشستیم دارند در سر و کله هم می زنند داریم اینها را پرستاری می کنیم و چه می کنیم نه کاری انجام می دهیم نه نمازی داریم نه عبادتی داریم فقط اینها را نگهداری کنیم اینها را چه کنیم. مرحوم آقا این جمله را خوب دقت کنید فرمودند آن جا با این جا قوانینش فرق می کند آن جا حساب دیگر است این جا حساب دیگر است این جا جوری حساب می شود آن جا جوری حساب می شود شما بدان در عوض این پرستاری و تربیتی که خداوند بر عهده تو گذاشته و الان به او اشتغال داری و خود را محروم می بینی از این اعمال، به عدد هر ثوابی که خداوند به شوهر تو در آن جا می دهد به همان مقدار در پرونده تو می نویسد یعنی آن دارد می رود در آن جا طواف می کند این طواف می کند آن می رود در عرفات، انگار این رفته در عرفات، او رفته در منی انگار این رفته آن سعی صفا [و مروه] می کند آن زیارت ائمه بقیع و پیغمبر و اینها دارد می کند انگار [این] دارد انجام می دهد چرا؟ چون حساب دقیق است مسئله دقیق است خداوند هم ظالم نیست خداوند عادل است و با کسی هم رابطه ندارد رابطه زن با خداوند با رابطه شوهر با خداوند یکی است تکلیف او رفتن به حج است تکلیف این رسیدن به بچه ها است اگر این به بچه ها برسد همان ثواب را به او می دهند

این قضیه مرا به یاد این مطلب الان انداخت، ببینید چقدر فرق است بین این زن که به تکالیف الهی قانع شد و آنچه را که خداوند برای او مقرر کرده است به جان پذیرفت و خداوند هم ثواب یک حج و یک عمره را به پای او نوشت و بین آن زنی که شوهرش می خواست مکه برود و او هم حمل داشت و رفتن به مکه برای حمل او مضر بود و نباید مکه برود اگر رفتن مکه مضر باشد و اطبا اجازه ندهند رفتن به مکه حرام است و اگر به مکه برود آن حج قبول نمی شود از او، باید یک حج دیگر برود در وقت استطاعت. و این شخص به شوهر گفت اگر من را به مکه نبری من بچه خود را سقط می کنم و او به خاطر سقط نکردن بچه مجبور شد او را به حج ببرد و در حج بچه او سقط شد حالا این حج قبول است؟ این را می آیند در سرش می زنند! نه تنها حج او قبول نیست بلکه قتل نفس محترمه را کرده است و آن دنیا حالا بیاید جواب بدهد! چقدر فرق است بین این دو تا؟

پس چه خوب که هر کسی به آن چه را که گفته شده است عمل کند تا خیالش راحت باشد آن چه را که وظیفه او این است انجام بدهد وظیفه او این است این را انجام بدهد هر شخصی وظیفه خودش را انجام بدهد تربیت فرزند بدانید بالاترین عبادتی است که یک زن می تواند انجام بدهد این مسئله مسئله ای نیست که من از خود بگویم این مسئله ای است که بزرگان فرمودند و مطلب به همین کیفیت است ز

لذا در ارتباط با این قضیه بهتر است که وقتی که انسان مواجه می شود قبل از این که بخواهد آن نفس قلیان کند قبل از این که بخواهد احساسات برانگیخته شود و ناخودآگاه بخواهد دادی بزند دستی بخواهد دراز

کند البته در بعضی از موارد خب تنبیه لازم است در بعضی از موارد به طور ندرت یا تذکر لازم است اما این که به طور مترتب در هر قضیه‌ای داد و بیداد و عصبانیت و دهها! بچه که تقصیر ندارد آن بر آن مقتضای شاکله خودش حرکت می‌کند او که تقصیر ندارد. [قبل از این که] انجام بدهد باید یک قدری پنج ثانیه فکر کند پنج ثانیه فکر کند مثلاً بچه زده لیوان را انداخته شکسته، خب داد بیداد آیی لیوان این خراب شد آیی از بین رفت آیی ترکیبش نمی‌دانم ده تا! چند تا است؟ یکی از آن کم شد، کم شد که کم شد زیاد شد که زیاد شد یکخورده، پنج ثانیه بنشیند فکر کند که این بچه در این کاری که انجام داد آیا مقصر بود یا نبود؟ همین پنج ثانیه کافی است یکدفعه می‌بینی آرام شد آمدپایین دفعه دوم دفعه سوم، پس این مراقبه چیست؟ مراقبه همین است دیگر، مراقبه که می‌گویند همین است دیگر، یعنی انسان بیاید مسئله را از دیدگاه عقلایی بررسی کند بعد می‌بیند که نه خواهید، خب لیوان شکست فرض کنید که از آن ترکیب و از آن تیپ و اینها افتاد آن دسته‌ای که گرفته بود خب افتاد که افتاد یکی دیگر به جایش می‌خرد می‌گذارد فرض کنید شش تا لیوان و ده تا لیوان همه به یک شکل نباشند دو تا یک شکل باشد سه تا یک شکل دیگر باشد زندگی می‌گذرد من به شما اطمینان میدهم با شکستن لیوان منزل شما خورشید و ستارگان اینها از حرکت نمی‌ایستند زمین و ماه و اینها همه به همان حرکت خودشان ادامه می‌دهند هیچ مسئله مشکلی پیدا نمی‌شود هر چه مشکل پیدا می‌شود در این جا پیدا می‌شود.

در گفتار با فرزندان چطور رفتار کنیم؟ چه کار کنیم که آنان راه مرحوم آقا را در پیش بگیرند؟ در حالی که می‌بینیم آنها چندان تمایلی ندارند و از این موضوع ناراحت هستیم.

جواب: ببینید این مطلب را هم خیلی‌ها در نامه‌های خود تذکر می‌دهند هر کسی راه خاص به خودش را دارد امیرالمؤمنین علیه السلام در نهج البلاغه می‌فرماید به آن مقداری که تکلیف و وظیفه تو است به همان مقدار نسبت به تربیت فرزندان اقدام کن چه بسا ممکن است که تو تربیت صحیحی برای آنها اعمال کنی و به واسطه ارتباط با رفیق ناباب آن تربیت را کنار بگذارند و یا به عکس. و این یک مسئله مهمی است تربیت صحیح انجام دادن تذکر دادن به موقع محبت و ملامت کردن برای آنها سؤال: ایجاد کردن و از آنها سؤال: خواستن، موقعیت مناسب برای آنها به وجود آوردن، تذکر مسائل مهم در جاهای مختلف به آنها دادن، رعایت نقاط ضعف و قوت در مراتب وجودی آنها ملاحظه کردن، اینها تمام از جمله مسائل تربیتی است که برای آنها لازم است. محبت‌های به موقع بی‌مهری‌های به موقع و همین طور تذکرهای مشوقانه و یا اندرزها و اندازهای پرهیزانه، اینها از مواردی است که هر شخص باید در زندگی خود در تربیت فرزند، اینها را اعمال کند تا این که او بتواند به آن رشد کافی برسد نه این که آن چنان به واسطه ضربات و لطمات و تهدیدات و استهزاء و مسخره‌ها و سخریه‌ها و اینها، دلسرد و دلشکسته بشود و خود را ناامید ببیند و نه به واسطه لطف‌ها و مهرهای بی‌جا، آن حالت استقلالش را از دست بدهد و متکی به غیر باشد و نتواند شخصیت خودش را بازیابد و به عبارت

دیگر لوس و غیرقابل کنترل، شخصیت پیدا کند. هر دوی اینها غلط است.

ولی مسئله مهم این است که هر کسی راهی با خدا دارد و انسان بیش از یک تربیت نمی‌تواند کار دیگری انجام بدهد مسئله سعادت و مسئله شقاوت در اختیار ما نیست آن مسئله دیگری است و آینده در اختیار ما نمی‌تواند باشد ما باید وظیفه را انجام بدهیم نقل می‌کنند از مرحوم آخوند حسین ملاقلی همدانی که ایشان سیصد شاگرد وارسته داشت ولی خود تنها فرزند ایشان از راه پدر مرحوم بود! ببینید! آخوند ملاحسین قلی با آن مقام و با آن موقعیت سیصد شاگرد را به مقامات عالی که حداقل می‌توان گفت ده یا پانزده تایی آنها به کمال رسیدند و قطعاً می‌توان گفت که به کمال رسیدند داشته ولی فرزند در منزل خودش از راه پدرش نصیبی نداشته، این مسئله دست خدا است انسان نباید برای چیزهایی که در اختیار او نیست خود را به دغدغه و تشویش بیاندازد.

مطلب دیگری که سؤال: شده این است که چرا برای نماز شب بلند نمی‌شویم؟

در مطالب زیادی این قضیه گفته شده است در نامه‌هایی گفته که چه کنیم که بلند شویم؟ چه کنیم؟ حالت سردی در ما به وجود آمده است سابق حال ما بهتر بود.

جواب: ببینید حالات افراد اینها یکسان نیست ممکن است برای سالک در بعضی از حالات شوق و رغبتی پیدا شود ممکن است نه. به قول سعدی اگر درویش بر حالی بماندی دو دست از هر دو عالم برفشاندی حالات انسان مختلف است در بعضی از حالات شوق است در بعضی حالات سستی است و انسان با دیدن همان حالات سستی به کار خود ادامه بدهد آن چه که برای انسان حاصل می‌شود در همین حالات است اگر انسان با شوق و رغبت انجام بدهد که چندان این مسئله مسئله قابل توجهی نیست خب مثل یک ماشینی می‌ماند که شما این را در سرازیری قرار بدهید و موانع را از سر راه این بردارید خب راننده هم نداشته باشد این حرکت می‌کند بنزین هم نداشته باشد راه می‌رود اما مهم این است که راننده بر ماشین سوار شود و از جاده‌های پرپیچ و خم و صعب‌العبور و صعود به بالا بخواهد ماشین را هدایت کند این مسئله مهم است حالاتی که برای انسان پیدا می‌شود یا حالات شوق است که از او تعبیر به حالات جذبه می‌کنند یا حالات حالاتی است که انسان در آن حالات آن شوق و آن رغبت را ندارد و باید خودش از پیش خودش اعمال کند در این حالات است که سالک رشد می‌کند نه در آن حالات یعنی اگر برای انسان آن حالات پیدا شود و بر خلاف میل خودش بخواهد به تکالیف بیاستد اینها مؤثر است در قبال این مسئله مسئله مراقبه هم خیلی اهمیت دارد باید ببینیم آیا به دستوراتی که داده می‌شود و به آن مراقبه‌ای که مورد نظر بزرگان هست عمل شده یا نشده است؟ اگر نشده است ما چاره راه را باید در مراقبه بیشتر در آن جا باید جستجو کنیم

مطلب دیگری که مطرح شده این است که چرا جواب نامه‌های ما را نمی‌دهید؟

جواب: این مطلبی است که من خیلی شرمنده هستم از این که خداوند بیش از این توفیق به من نداده است و موقعیت و وقت مرا بیش از این قرار نداده است انشاءالله دوستان دعا کنند که روز به جای ۲۴ ساعت صد ساعت بشود دویست ساعت بشود من در خدمت همه هستم با توجه به اشتغالاتی که دارم، دوستان می دانند حتی در وقتی که سوار ماشین هستم من نامه‌هایی که داده می‌شود مطالعه می‌کنم یعنی این قدر برای این مسائل اهتمام قائل هستم منتهی پاسخ به نامه‌ها آن مقداری که ضرورت دارد و خودم احساس ضرورت می‌کنم آن مقدر را جواب می‌دهم یا به صورت خصوصی فرستاده می‌شود برای خود آن شخص یا به صورت غیر خصوصی توسط بعضی از دوستان که لابد در جریان هستید برای آن شخص گفته می‌شود اما این که پاسخ هر کسی به صورت خصوصی و با تمام جزئیات داده بشود من خیال می‌کنم که جز این دعا برای طولانی شدن وقت که خود مرحوم آقا در روح مجرد دارند که از او تعبیر به بسط زمان می‌شود چاره‌ای جز این برای حقیر باقی نمی‌ماندز

مطلب دیگری که در این جا تذکر داده شده است، چرا وقت نمی‌دهند و واسطه و مانع است مگر در زمان ائمه مطلب این طور بوده است و حاجب و دربان قرار داده بودند؟

جواب: این را هم با عرض معذرت باید خدمت دوستان عرض کنم که به همین دلیل که قبلاً عرض شد وقت من اجازه نمی‌دهد که بتوانم به تمام درخواستهای دوستان لیبیک بگویم و پاسخ مساعد بدهم و انشاءالله خداوند از این مسئله خب ما را عبور می‌دهد و دوستان هم به دید بزرگی و لطف به این مسئله نگاه می‌کنند. این طور نیست مسئله و گمان می‌کنم یک قدری مطلب فرق کرده باشد. ببینید مسئله در اختیار من نیست قضیه سلوک و قضیه راه خدا یک مسئله‌ای است که بین خود شخص و بین پروردگار و صاحب مقام ولایت ارتباط دارد من در این جا هیچ کاره هستم من هم یکی از افراد مانند شما هستم و همان طوری که شما نیازمند به دستگیری صاحب ولایت دارید بنده هم هستم و از شما بیشتر و این را در خودم احساس می‌کنم منتهی چیزی که هست چون مسیر و مکتب مرحوم آقا قطعاً و صد در صد پیش این جانب مورد رضای پروردگار است و این آن موضوعی است که من می‌توانم در روز قیامت پاسخ بدهم از این نقطه نظر با توجه به آن چه که را که آن مرحوم در آخر زمان حیات خودش من را مکلف کرده است به ادامه این مسیر، از این نقطه نظر در خدمت رفقا و دوستان و محبین و سا لکین راه خدا هستم و الا بدانید اگر توصیه مرحوم آقا به بنده نبود من الان در این جا نبودم خیلی صریحاً خدمت دوستان این مطلب را عرض کنم و با افراد هیچ ارتباطی نداشتم

چطور این که خود آن مرحوم در وقتی که در بیمارستان بودند من این سؤال: را از ایشان کردم که شما به چه دلیل و روی چه مسئله‌ای این افراد دور شما جمع شدند و شما با اینها...؟ خب بالاخره یک سؤال: اتی برای ما پیدا می‌شد چون ما در آن جا بودیم مسائلی را می‌دیدیم مشکلاتی را مشاهده می‌کردیم و برای ما بعضی

از اینها غیر قابل قبول بود با لایحه این افراد این جمعیت در اطراف و اکناف با مشاهده مسائل خلاف و معارضات و خدای نکرده بعضی از ناراحتی‌هایی که برای ایشان به وجود می‌آوردند که خود داستانی طولانی و کتابی مفصل دارد با توجه به اینها، من از ایشان سؤال: کردم که این چه مسئله‌ای بود؟ عبارت ایشان این بود که فلانی! اگر نبود دستور استادم مرحوم آقای حداد که پس از من باید به این راه، سید محمدحسین ادامه بدهی و دستگیری از دلسوختگان و محبان راه خدا را بنمایی یک ساعت از عمر خود را با یک نفر نمی‌گذراندم خب حالا شوخی کردند راست گفتند این دیگر خود دوستان ... التفات می‌کنید؟

روی این جهت فقط و فقط خدا می‌داند که بر اساس آن دستور و امر و مسئله، این نحوه ارتباط موجود است و طبعا مسائل باید در جایگاه خودش قرار بگیرد من نمی‌توانم با هر کسی در طول شبانه روز خب ملاقات داشته باشم نتیجه این کار این است که تمام زندگی من مختل بشود و همان طوری که عرض کردم پاسخگو هم نخواهم بود زیرا با توجه به آن فضا و ظروفی که در آن ظرفش قرار دارم اگر شبانه روز به پنج‌ساعت هم ارتقا پیدا کند باز توقع دوستان بیش از این مدت را می‌طلبند لذا روی این جهت سعی می‌کنم که به موارد بسیار ضروری که اگر چنانچه ملاقاتی انجام نشود ممکن است موجب بروز برخی از مسائلی بشود فقط به آنها بپردازم و الا در غیر این صورت هیچ مسئله‌ای اتفاق نخواهد افتاد ارتباط سالک با مقام ولایت و خداوند محفوظ است و هرچه را که او تصمیم بگیرد همان را در این جا اجرا خواهد کرد مسئله به من ارتباطی ندارد

ساعت چند است؟ دو یا سه تا مسئله است که خب احتیاج دارد به این که یک قدری توضیح بیشتری داده بشود حالا از نقطه نظر اهمیت موضوع من خیلی به طور اجمال عرض می‌کنم چون مثل این که زیاد صحبت شده و صحبت زیاد هم موجب عرض کنم که بله دیگر

یکی از سؤال: اتی که شده این است که لطفا در مورد عصمت انبیاء توضیح بفرمایید و این که عصمت در مورد ائمه و انبیاء ماسلف وراثتی است؟ اگر عصمت وراثتی است این چه امتیازی است برای ائمه با دیگر افراد بشر؟

جواب: ببینید: مسئله عصمت به دو قسم ممکن است تفسیر بشود، قسمت اول این که انسان به واسطه اعمالی که انجام می‌دهد ترک گناهانی که می‌کند و به واسطه کسب فضایل، به یک ملکه‌ای می‌رسد که آن ملکه و حالت او را از ورود از گناه نگه می‌دارد این را می‌گویند عصمت اکتسابی و این عصمت اکتسابی در همه افرادی که به دنبال مقصد و مقصود باشند موجود است چه ائمه علیهم السلام و انبیا و چه افراد عادی یعنی یک ولی خدا و یک عارف به یک عصمت اکتسابی می‌رسد، عصمتی که دیگر در آن مقام و مرتبه گناه و لغزش جا ندارد معنا ندارد در آن مقام دیگر گناه نمی‌شود کرد زیرا در آن مقام نه این که در آن جا جلوی انسان را می‌گیرند این اشتباه نشود. در مقام عصمت اکتسابی جلوی انسان را نمی‌گیرند و مانع در جلوی راه قرار نمی‌دهند یعنی

این طور نیست که امام علیه السلام نعوذ بالله بخواهد شرب خمر کند اما خداود آن خمر را از جلوی او برمی دارد یا امام علیه السلام بخواهد دروغ بگوید خداوند زبان او را به دروغ برنگرداند امام علیه السلام بخواهد تهمت بزند اما زبان او به تهمت برنگردد ملائکه بیایند جلوی زبان او را بگیرند این طور نیست قضیه.

در عصمت اکتسابی حقیقت امر و حقیقت مسئله برای انسان روشن می شود و وقتی حقیقت مسئله برای انسان روشن شد طبیعتاً انسان دیگر گناهی نمی کند، درست مثل این که الان در این جا یک ظرفی که حاوی سم است فرض کنید که سم مار است یا بعضی از سموم هلاک کننده است فرض کنید که سم سیانور است بگویند در این جا هست آیا ما در این جا این را سر می کشیم؟ یا این که نه تا ببینیم روی این میز سم است همه از این اتاق فرار می کنیم که حتی شامه ما با این فضای آلوده دور سم تماس پیدا نکند؟ چرا؟ چون این مسئله برای ما روشن است تبعات قضیه برای ما روشن است و نتایجی که به واسطه استعمال سم برای ما پیدا می شود کاملاً مشخص است.

برای امام علیه السلام هم همین است و همین نکته ای است که بسیاری از مفسرین و بسیاری از علما در مورد ملائکه به اشتباه افتادند تصور آنها بر این است که ملائکه مانند چوب و سنگ و آهن هستند و هیچ اختیار و اراده ای از خود ندارند و هر چه را که خداوند بگویند آنها یک طرفه انجام می دهند و قدرت تشخیص بین حق و باطل برای آنها منتفی است اگر این طور هست دیگر ملائکه بر ما مزیتی ندارند و این اشکال وارد است. ملائکه همان طور که در قرآن می فرماید بل هم عباد مکرمون لا یسبقونه بالقول و هم بأمره یعملون، اینها عباد مورد کرامت پروردگار هستند و کرامت پروردگار شامل حال ملائکه شده، اینها به امری که خداوند می کند سبقت نمی گیرند یعنی قبل از این که خداوند به آنها امری کند آنها دنبال مطلبی نمی روند خواستی برای خود ندارند امر از آن ناحیه بیاید آنها انجام می دهند و هم بأمره یعملون، انجام می دهند. این طور نیست که ملائکه مانند سنگ هستند مانند چوب هستند شعور ندارند ادراک ندارند دستشان نسبت به انجام خلاف بسته است یعنی خداوند در این ها قدرت مخالفت قرار نداده، درست مانند فردی که او را در تحت قوای نفسانی و هیبنوتیزم قرار می دهند هر چه به او بگویند بکن انجام می دهد، او از خودش اختیاری ندارد

یا مثل ماشینی که روشن می کنند و راننده او را به سمت چپ یا به سمت راست هدایت می کند ماشین از خودش اختیاری ندارد ملائکه این طور نیستند و این اشتباه است ملائکه قدرت بر مخالفت دارند ملائکه نیرو و توان بر عصیان و مخالفت پروردگار را دارند ملائکه می توانند خلاف انجام بدهند ولی انجام نمی دهند چرا؟ چون حقیقت مسئله برای آنها روشن است آنها به مرتبه فعلیت عقلانیه رسیدند عقل آنها بالفعل است تمام اشتباهاتی که ما می کنیم به خاطر جهات نقصان وجودی ما است و نقصان مرتبه. چون در مرتبه وجودی ما دارای نقص هستیم لذا از این نقطه نظر اراده خود را بر اراده مولا ترجیح می دهیم به جهت منافع و به واسطه آن

جهات وجودی اما اگر آن لذت موافقت تکلیف و آن لذت اطاعت امر پروردگار و آن لذت اطاعت از امر مولا و آن لذت موافقت بر آن چه که مورد رضای مولا است برای ما پیدا بشود یک آن دیگر تفکر گناه در ذهن ما نخواهد آمد تمام اینها به خاطر این جهت نقصان وجودی ما است و این طور نیست که این مسئله خود به خود پیدا شده باشد

در سوره یوسف که بسیار سوره عجیبی است خداوند این مسئله را کاملاً روشن کرده است و جواب این سؤال: را در آن جا داده است که حضرت یوسف جهات جاذبه در وجود او جمع بود حضرت یوسف غرائزی که در سایر افراد وجود داشت در او هم وجود داشت حضرت یوسف سنگ نبودچوب نبود آهن نبود انسان بود جوان بود زیبا بود دارای غرایز بود آن هم مثل سایر افراد میل بهجنس مخالف داشت او هم مثل سایر افراد به همان جهات وجودی که خداوند در هر انسانی قرار داده او هم حائز همان جهات و شرایط وجودی بود چه باعث شد که حضرت یوسف در آن جا کفّ نفس کرد؟ چه باعث شد با آن موقعیتی که در آن جا پیش آمده بود خود را ننگه داشت؟ همین مسئله بود همین مسئله که احساس کرد آن اطاعت امر پروردگار و آن عدم ارتکاب نسبت به این مسئله، او را به کمالی می‌رساند که ارتکاب این قضیه او را از رسیدن [به] این کمال محروم می‌کند همین باعث شد. لولا آن رأی برهان ربه معانیش همین است نه این که در همان آن که راهها براو بسته شده بود و در تنگنا و محاصره قرار گرفته بود در همان آن، جبرائیل از طرف پروردگار آمد و یکی در سر او زد و راه را در این جا باز کرد و دیوار را خراب کرد و جلوی او را! نه! این طور نبود. همین که برهان یعنی آن نشانه‌های اطاعت پروردگار و نتایج و حقیقت و سرّ و مصلحت در فعل و مصلحت در عمل، آن قضیه برای حضرت یوسف روشن شد

مگر برای ما روشن نیست برای ما هم همین است منتهی بر همان کسی که در این مرتبه گرفتار می‌شود و دچار این قضیه می‌شود آیا هیچ قضیه‌ای به ذهن او خطور نمی‌کند؟ آیا هیچ تصویری در آن زمان برای او نمی‌آید؟ آیا این که آن دزدی که وارد منزل می‌شود و می‌خواهد نسبت به مال مردم تعدی کند آیا در موقعی که دارد دست می‌برد به آن صندوق و آن پول را از آن جا برمی‌دارد در همان موقع به ذهن او خطور نمی‌کند که این عمل خلاف است یا نه خطور می‌کند در عین حال می‌رود برمی‌دارد؟ آن خطور، برهان ربه است این برهان ربه هم برای حضرت یوسف بود هم برای آن دزد، برای هر دو هست حضرت یوسف ترتیب اثر می‌دهد به آن برهان ربه آن دزد می‌گوید ولش کن بابا! این خیلی پول دارد بگذار این را برداریم ببریم عیب ندارد، بگذاریم چه کنیم؟ کسی نمی‌فهمد کی به کی است؟ این همه کردند بگذارید ما هم انجام بدهیم این همه خلاف کردند! و می‌آید آن برهان ربه را خراب می‌کند با مسائل نفس با آن هواهای نفس می‌آید او را به کنار قرار می‌دهد، می‌گذارد کنار، کدورت پیدا می‌کند پس در این مرتبه بین ائمه و ما فرقی نیست منتهی ما هم اگر انجام بدهیم

به آن مرتبه می‌رسیم آن را می‌گویند آن عصمت اکتسابی که آن عصمت ملکه‌ای است ز مطلبی که در این جا هست قسمت دوم عصمت است که عبارت است از عدم گناه دربارۀ عدم گناه. ممکن است که خداوند کیفیت راه یک شخصی را به یک نحوی قرار بدهد که گناه نکند البته این برای خیلی‌ها ممکن است اتفاق بیفتد، در این مسئله ممکن است اراده پروردگار بر این تعلق گرفته باشد. اراده پروردگار بر این مسئله تعلق گرفته باشد که امام از کودکی گناه نکند بسیار خوب، امام صادق علیه السلام از کودکی گناه نکند بسیار خوب اما این شرافتی نیست. این صرف اراده پروردگار است که نسبت به این عبد تعلق گرفته است و همین طور اگر برای شخصی گناهی اتفاق بیفتد که این گناه حاصل آن ضعف وجودی باشد و از روی جهالت باشد آن هم اشکالی ندارد یعنی در این جا بین آن مرتبه و بین این مرتبه تفاوتی نیست اگر امام علیه السلام در آن جا گناه نکند صرفاً راهی است که خدا برای او انتخاب کرده است اما برای امام شرافت نیست. شرافت امام این است که وقتی که در موقعیتی قرار می‌گیرد که می‌تواند در آن موقعیت گناه کند کفّ نفس می‌کند او این را به این ملکه می‌رساند. شرافت امام در این است که خود او و با میل او و با رغبت او، این طریق دیگر را انتخاب می‌کند امام چوب نیست که یک مرتبه چوب تبدیل به اژدها شود امام چوب و سنگ نیست که امام فرض کنید که پرده‌ای که به دیوار آویزان است به اراده امام رضا علیه السلام آن پرده تبدیل به شیر شود یا به اراده موسی بن جعفر تبدیل به شیر شود در زمان هارون، نه این طور نیست. امام علیه السلام انسان است اختیار دارد قدرت دارد اراده دارد غرایز دارد مانند غرایز ما، هیچ تفاوتی هم نمی‌کند خیال نکنید امام علیه السلام تمایلاتی که در ما است ندارد نخیر او هم دارد تصور نکنید امام علیه السلام آن چه را که خداوند در وجود دیگران قرار داده است در وجود او قرار نداده است، و به صورت دیگری است یک معجونی است از بشر بودن و ملائکه نه امام علیه السلام بشر است عین ما و هیچ تفاوتی ندارد ملائکه ملائکه هستند بشر هم بشر است جن هم جن است هر کدام برای خودشان راه خاص و شاکله خاص به خودشان را دارند

این عصمت که خداوند خودش راه را جوری انتخاب می‌کند که گناه نکند این ممکن است که از او تعبیر به هدایت خاص و هدایت مخصوص می‌شود و البته این موروثی هم نیست نسبت به هر کسی که اراده پروردگار بر این باشد انجام می‌دهد و این قضیه، این موجب فخر و امتیاز برای امام نیست چطور این که برای ما هم همین است و در بسیاری از مواقع ما می‌بینیم وقتی که یک گناهی می‌خواهد انجام بشود یک مسائلی پیش می‌آید که خود به خود او منتفی می‌شود تا به حال این طور برای شما اتفاق افتاده است یا نه؟ این هم عین همان است هیچ تفاوتی ندارد آیا حالا که ما نتوانستیم این را انجام بدهیم این برای ما امتیاز است؟ نه تنها امتیاز نیست رشد هم نیست یک مسئله عادی است. گاهی اتفاق می‌افتد انسان فرض کنید که می‌خواهد جیب یک شخصی را بزند یک مرتبه او از این طرف می‌رود خب انسان نمی‌تواند انجام بدهد گاهی اوقات اتفاق می‌افتد

برای انسان که می‌خواهد غیبت یک شخصی را بکند یک مرتبه می‌بیند آن شخص در کنار او است خب وقتی که در کنار او است دیگر غیبت نمی‌کند. یک وقتی انسان ممکن است که فرض کنید که من باب مثال بخواهد گناهی انجام بدهد وسایل آن گناه خود به خود از بین می‌رود و نمی‌تواند موفق شود مریض می‌شود تب می‌کند در خانه می‌افتد، این نمی‌تواند انجام بدهد حالا بگویند که ما الان بله نسبت به این گناه در این جا کفّ نفس کردیم! نخیر! اسباب و عللی [و] معدّاتی که موجب می‌شود انسان گناه کند آن اسباب و معدّات از بین رفته و برای انسان هیچ افتخار نیست. مسئله در مورد امام هم همین طور است آن عصمت عادی که برای انسان پیدا می‌شود به واسطه غیر گناه کردن آن عصمت نیست آن عصمت اکتسابی است و باید بین این دو مسئله فرق قائل شد.

سؤال: بسیار مهمی که در این جا شده سؤال: ی است در مورد وسواس و فرق بین احتیاط و وسواس. این که در بعضی از کارها چگونه فرق بین وسواس و احتیاط را تشخیص بدهیم و این که عملی را که انجام می‌دهیم آن وسواس است یا این که او احتیاط است؟ چه کنیم؟

جواب: راجع به این قضیه خیلی باید دقت بشود تا این که انسان بتواند بین این دو مطلب فرق قائل بشود. هر دوی این مسئله، چه احتیاط و چه وسواس هر دو از یک منشأ ریشه می‌گیرند و آن عدم انجام تکلیف است. در مورد شخصی که احتیاط می‌کند اول تکلیف آمده بعد آن شخص نسبت به انجام تکلیف چون نمی‌داند تکلیف را انجام داده یا نه خب طبعاً انجام می‌دهد مثل این که می‌گویند اگر شخصی نمی‌داند قبله به کدام سمت است باید به دو طرف نماز بخواند یا به چهار طرف بنا بر بعضی از اقوال. حکم آمده انسان هم قبله را تشخیص نمی‌دهد اگر به این طرف بخواند شاید پشت به قبله است می‌گویند به دو طرف یا سه طرف نماز بخوان بسیار خب، این می‌شود احتیاط. در مورد وسواس هم همین است شخص باید وضو بگیرد این شخص وضو می‌گیرد نمی‌داند این وضویی که گرفته همان وضویی است که مورد نظر پروردگار است یا فلان جای آن خللی در آن هست مثلاً کاملاً آب به زیر ناخن نرسیده یا کاملاً فرض کنید که انگشتان دست یا انگشتان پا شسته نشده یا تمام موها و خصوصیات.

پس در مورد وسواس و احتیاط ریشه مسئله یکی است و هر دوی اینها شک در انجام تکلیف است یعنی تکلیف انجام گرفته یا نه؟ اما از کجا ما تشخیص بدهیم که این احتیاط است یا وسواس؟ ببینید در مورد احتیاط ملاک این است که اگر انسان این عمل را به عقلا و به عرف عرضه بدارد اینها نگویند این وسواس است یک مثال بزنم اگر یک شخصی ناراحتی دارد ناراحتی خیلی خطرناکی هم دارد خب به او پیشنهاد می‌کنند که به فلان دکتر مراجعه کند خب دکتر متخصص و دکتر دستور عمل می‌دهد این فوراً که نمی‌رود عمل کند می‌رود به دکتر دوم، عقلا در این جا چه می‌گویند؟ عقلا می‌گویند به حرف یک دکتر توجه نکن برو دو تا دکتر ببین

سه تا دکتر ببین اطمینان پیدا کن وقتی که به اطمینان رسیدی به اینعمل دست بزن لعل این که دکتر دیگر بگوید نیاز به این عمل ندارد، خیلی موارد اتفاق می افتد. این شخص اگر به دکتر دوم مراجعه کند نمی گویند و سواس دارد یعنی وظیفه ای را انجام داده که عقلا و عرف عاقل نسبت به این وظیفه تأکید دارند اگر حتی سه تا دکتر هم انجام بدهد بالاخره بعد از چهار یا پنج تا دکتر عوض کردن این متوجه می شود که نه این یک بیماری است که فقط به واسطه عمل باید به درمان او پرداخت بعد به دنبال جراح می گردد حالا اگر فرض کنید که بعد از پنج تا دکتر باز رفت سراغ دکتر ششم و هفتم و پنجاه تا دکتر را هم دید می گوید باید بروم فلان کشور، این را می گویند دیگر و سواس یعنی چه؟ یعنی وقتی که این عمل را شما به افراد عاقل جامعه عرضه کنید می گویند نه دیگر، این کار دیگر زیادی است ز

مسئله در مورد احتیاط و سواس در عبادات هم همین طور است وقتی که خداوند به انسان می گوید که باید وضو بگیری ما باید نگاه کنیم ببینیم همین ائمه که لواداران ما هستند و قائیدین ما هستند و اینها مطالب را فقط به ما یاد می دهند نه غیر اینها، اینها خودشان با این دستور الهی چگونه عمل کردند؟ وقتی نگاه می کنیم اینها هم به همین طریق عادی، دو تا مشتم برمی دارند می ریزند دو تا مشتم به صورتشان دو تا مشتم به دستشان بعد هم مسح سر را می کشند تمام شد و رفت. دیگر بیایند بعد از این که یک مشتم شستند یک مشتم از این طرف بریزند یک پارچ آب هم از آن طرف بریزند یکی هم از بالا بریزند این چیزها دیگر نبوده.

بنده خودم در آن سفری که داشتم غسل و طریق وضو را به یکی از دوستان می گفتم که غسل به این کیفیت است و مدتی که انسان غسل می کند، یکی از دوستان باور نمی کرد یکی از دوستان ما یک قدری دچار سواس بود می گفت من یک وقت باید با تو در حمام بیایم ببینم که چطوری غسل می کنی تا این که درست است یا نیست! گفتم نه! نیاز به آمدن ندارد خودم دارم می گویم که غسل به چه نحوی است.

یادم است هفده ساله بودم در آن سفر اولی که با مرحوم آقا به حج مشرف شدیم ایشان خیلی معتقد بودند و خیلی ملتزم بودند که غسلها را در روزهای مختلف انجام بدهند غسل قبل از احرام، غسل بعد از احرام، غسل وارد حرم شدن، وارد مکه شدن، غسل روز عرفات، روز منی، غسل شب مشعر، اینها را انجام می دادند خب طبعا من با ایشان می رفتم و کاری که ما می کردیم این بود، یک پارچ آب دستمان می گرفتیم این پارچهای معمولی یا نصف این، نه! تقریبا اندازه همین پارچ آب بود، ما این را دست می گرفتیم و می رفتیم یک قدری از خیمه ها دور می شدیم و من آب می ریختیم روی سر ایشان و روی بدن ایشان و ایشان غسل می کردند شاید خدمت شما بگویم دو ثلث این آب که تمام می شد ایشان غسل کرده بودند این ثلث دیگر اضافه بود این غسلی است که انسان قشنگ می تواند انجام بدهد زیر آبشار نیاگارا که آدم نباید برود که فرض کنید که یک غسل می خواهد انجام بدهد، نه! به آن مقداری که گفتند و به همان مقداری که بزرگان برای انسان تعیین کردند و از

مرام و روش ائمه که من جمله امام صادق علیه السلام برای اصحاب بیان کردند انسان مطالب را می‌فهمد و با نصف این هم انسان می‌تواند وضو بگیرد.

حالا اگر انسان این مطلب را بیاید هی تکرار کند تکرار کند، نمی‌دانم این جا آب رفته، آن جا کجا رفته، زیر ناخن چه شده، فلان شده و همین طور به مسائل دیگر، خب این اصلا دیگر امکان ندارد یعنی غیر از اتلاف وقت چیزی نیست. اگر چند نفر عاقل بیایند و این عمل انسان را تماشا کنند می‌گویند این وسواس است و انسان این مطلب را می‌تواند تشخیص بدهد. شخصی را من می‌شناسم که از هنگام اذان ظهر بر سر حوض می‌رود آب شیر را قبول ندارد بر سر حوض می‌رود و نیم ساعت به اذان مغرب نماز ظهر و عصرش را می‌خواند خب این چه واقعا مصیبتی است که یک شخص می‌تواند مبتلا بشود؟ آیا اگر خداوند به او بگوید امام علیه السلام هم این جوری وضو میگرفت؟ می‌تواند جواب بدهد؟ اگر خدا این را می‌گویند چی؟ وسواس و بدانید که وسواس بزرگترین آفت برای سالک است و سالک به واسطه وسواس قدم از قدم نمی‌تواند بردارد مهمترین مسئله برای سلوک اینها را من خیلی فشرده می‌گویم و ردمی شوم چون فرصت نیست انشاءالله در شرح عنوان بصری مفصل راجع به این قضیه صحبت می‌کنم بزرگترین آفت برای سلوک مسئله وسواس است زیرا آن چه که برای یک سالک مهم است آرامش خاطر و آرامش نفس است و شخصی که وسواس دارد دائما در حال اضطراب است. به هر مسئله‌ای شک می‌کند هیچ حرف صحیحی دیگر برای او صحیح نیست دائما شک می‌کند که این حرف صحیح است یا [نه؟] این عمل درست است یا نه؟ این نیت درست است یا نه؟ و شخصی که این طور است دیگر چطور می‌تواند حرکت کند؟ این مسئله راجع به قضیه وسواس

یک سؤال: دیگری شده، در کتاب معاد حضرت مرحوم آقا رضوان الله علیه فرمودند در مورد قیامت که کوهها ریز ریز می‌شد یا ستاره‌ها به زمین می‌ریزد یا خورشید تاریک می‌شود بعد فرمودند شخص گناهکار این طور احساس می‌کند آیا اینها واقع می‌شود یا شخص گناهکار این طور احساس می‌کند؟

ببینید در روز قیامت نیاز نیست به این که خورشید از کار بیافتد یا ریز ریز شود مسئله قیامت مسئله بروز و ظهور اعمال و تغییر در دیدگاه فکر انسان است یعنی آن حالتی را که انسان در این دنیا با آن حالت دنیا را می‌دید خدا را میدید جهان بینی او را تشکیل می‌دهد و استقلال برای خود می‌دید استقلال در عالم کثرات مشاهده می‌کرد خدا را از عالم کثرات جدا می‌دید و او را دستش را از اراده و قدرت کوتاه می‌کرد در روز قیامت همه این مسائل از بین می‌رود در آن جا می‌بیند که کوه از خود اختیار ندارد خورشید از خود اختیار ندارد خورشید با یک ذره معلق در هوا یکسان است ماه با یک ذره معلق در هوا یکسان است خورشید به ظاهر بزرگ است ولی مانند یک ذره اراده ندارد زمین اراده ندارد آن استقلال و آن گردش و آن حرکت آن منافع آن فواید تمام آنها همه از بین می‌رود جهان بینی او نسبت به پروردگار و اراده و مشیت او عوض می‌شود و به این

صورت درمی آید که دیگر کوهها را ریز ریز می بیند یعنی دیگر استقلالی نمی بیند.

چطور این که فرض کنید اگر یک شخصی دارای قدرت است این مسئله برای خود من هم تجربه شده است دارای قدرت است دارای اراده است هر کاری انجام می دهد این طرف می آید آن طرف می رود یک مرتبه به بلیه ای مبتلا می شود به یک بیماری مبتلا می شود تمام جهات وجودی از او گرفته می شود پیش هر دکتری می رود دیگر او را جواب می کنند دست به هر چیزی می زند دیگر از او ناامید می شود و بعد این احساس از بین رفتن و فوت تدریجی و دیگر بی اثر بودن، آن چنان براو حاکم می شو که او را زمین گیر می کند و در منزل می اندازد و اصلا قدرت تحمل حرف زدن با کسی را ندارد وقتی که انسان مراجعه می کند او می خواهد با او ملاقات کند دیگر اصلا افتاده، عاطل و باطل، مانند یک موجود بی جان تمام اختیارش را از دست داده تمام قوایش را از دست داده آن چنان یأس بر او استیلا پیدا کرده که دیگر نمی تواند حرکت کند همین طور منتظر است تا آن اجل الهی بیاید یعنی از آن موقعیت و از آن مرتبه و از آن قدرت و از آن شوکت، یک مرتبه زمین می خورد و انسان وقتی که به او مراجعه می کند اصلا دیگر خبری نیست اصلا دیگر و راجع به این قضیه خیلی خیلی آثاری است و مسائل و حکایات بسیار زیادی است. مطالعه اشعار مثنوی در این مورد،

ما همه شیران ولی شیر الم *** حمله مان از باد باشد دم به دم

حمله مان از باد و ناپیدا است باد *** جان فدای آن که ناپیدا است باد

مطالعه در این قضیه برای جواب این مسئله بسیار مفید است

سؤال: روزه قرضی ندارم و روزه هایم مستحبی است فرزندی دارم شانزده ساله که من وقتی که روزه های سه روز مستحبی را در ماه می گیرم حداقل دو بار این روزه ها را در ماه به خوردن من می دهد البته با مخالفت کامل من روبرو می شود ولی اهمیت نمی دهد در حالی که خود او در عبادت خود جدیت دارد و می گوید من ثواب می برم تکلیف من چیست؟

البته خب اینها مسائل مسائل شخصی است و هر شخصی بهتر می تواند نسبت به این مسائل رسیدگی کند اینها به اصطلاح جوابی ندارد پاسخش این است که خب انسان باید نسبت به موقعیت خودش کاملا واقف باشد اگر این مسئله به غیر اختیار انسان انجام گرفته که روزه به جای خودش صحیح است و اگر با اختیار انسان این قضیه انجام گرفته خب روزه باطل است علی کل حال چون روزه روزه مستحبی است مسئله اشکالی ندارد ولی چنان چه انسان نسبت به قضیه اهتمام داشته باشد با بعضی از تمولاتی می تواند جلوی این مسئله را بگیرد خب سؤال: ات دیگری هم هست انشاءالله برای فرصت آینده. امیدواریم خداوند همه را توفیق بدهد که بتوانیم آن چه که مورد رضای او است به دور از هوی و هوس انجام بدهیم و سایه مقام ولایت را بیش از پیش بر سر ما برای رسیدن به نقاط کمالی مستدام بدارد.

اللهم صل علی محمد و آل محمد